

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Miluše Doškové v právní věci žalobce **P. Č.**, proti žalované **České advokátní komoře**, se sídlem Praha 1, Národní třída 16, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 8. 10. 2012, č. j. 8 A 358/2011 - 35,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobce jako stěžovatel domáhá zrušení shora uvedeného usnesení Městského soudu v Praze, kterým bylo vysloveno, že se žalobci nepřiznává osvobození od soudních poplatků.

Je třeba konstatovat, že toto usnesení městský soud vydal poté, kdy jeho první usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků bylo zrušeno rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 7. 2012, č. j. 2 As 72/2012 - 14. Zdejší soud v tomto rozsudku vyslovil závazný právní názor, že úvahy o *zjevné neúspěšnosti návrhu* (coby okolnosti vylučující přiznání osvobození) nelze odvozovat jen od neúspěšnosti jiných žalobcových návrhů, stejně jako *zneužití práva* musí být odůvodněno ve vztahu ke konkrétním skutečnostem posuzovaného případu.

Městský soud v odůvodnění nově vydaného usnesení (napadeného touto kasační stížností) konstatoval, že žaloba směřuje proti rozhodnutím žalované, kterými bylo rozhodnuto o určení advokáta žalobci k poskytnutí právní služby (zastupování v řízení před Ústavním soudem) podle § 18 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii"). Při posouzení žádosti o osvobození od soudních poplatků vycházel městský soud z toho, že žalobce sice doložil nedostatek prostředků, je nicméně zřejmé, že stěžovatel institutu osvobození od soudních poplatků zneužívá. V intencích právního názoru vysloveného ve shora uvedeném zrušovacím rozsudku Nejvyššího správního soudu, městský soud nejprve objasnil cíle institutu osvobození od soudních poplatků a následně, v kontextu nyní hodnoceného případu, poukázal předně na stoupající počet sporů iniciovaných žalobcem (cca dvě stě žalob, z toho cca sto nevyřízených), které v naprosté většině, stejně jako aktuálně projednávána věc, napadají rozhodnutí České advokátní komory. Poukázal též na jejich samoúčelný charakter, stereotypní průběh a samotný postup žalobce v těchto sporech, ze kterého není patrná snaha o vyřešení sporu, ale spíše neustále zpochybňování i jen dílčích úkonů správního orgánu i soudu. V tomto případě, (obdobně jako v mnoha dalších), žalobce požaduje zrušení výše uvedených rozhodnutí žalované, kterými bylo rozhodnuto o určení advokáta žalobci (pozitivní rozhodnutí). Spor vychází ze žádosti o bezplatnou právní službu ve smyslu § 18 zákona o advokacii, přičemž jeho průběh je v důsledku přístupu žalobce v ostatních jeho sporech tohoto charakteru stereotypně předvídatelný: stěžovatel požádá žalovanou o určení advokáta, ta mu vyhoví, nicméně žalobce není ochoten přistoupit na podmínky stanovené v rozhodnutí, případně s advokátem nespolupracuje a napadá jeho odbornou způsobilost. Žalobce následně brojí proti rozhodnutí žalované správní žalobou, přičemž i samotné soudní řízení je provázeno pro žalobce typickým přístupem. Soud tak neoznačil za rozhodné pouze množství vedených sporů, ale způsob, jakým je žalobce vede; z toho je zřejmý záměr samotného vedení sporů, bez ohledu na nedostatek jejich dopadu do právní sféry žalobce. V daném konkrétním případě žalobce opět tvrdošíjně trvá na tom, že má žalovaná v rozhodnutí o určení advokáta vymezit rozsah právních služeb, určený advokát není označen evidenčním číslem a podle žalobce nejsou akademický titul, jméno a adresa dostatečnými identifikátory. Stejně jako z předchozích žalobcových podání, lze i z této žaloby seznat, že má zálibu v atakování domnělých formálních nedostatků, jimiž trpí správní úkony, které jsou však pro řešení podstaty sporu podružné. Soud tak dospěl k závěru, že v této věci žalobce své právo uplatňuje zjevně šikanózním způsobem, svévolně a účelově, soudí se nikoliv se snahou o meritorní řešení sporu, nýbrž pro jeho samotné vedení. Proto mu osvobození od soudních poplatků nepřiznal.

Usnesení městského soudu napadl žalobce (dále jen „stěžovatel") kasační stížností, v níž explicitně neodkázal na konkrétní zákonný důvod. Z obsahu kasační stížnosti je nicméně zřejmé, že stěžovatelem je tvrzen kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s."). Právní subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní písmena § 103 odst. 1 s. ř. s. je záležitostí právního hodnocení věci Nejvyšším správním soudem a nejde proto o nedostatek návrhu, který by bránil jeho věcnému projednání (srov. například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Stěžovatel konkrétně uplatňuje 35 námitek, z nichž celá řada se zjevně týká jiných sporů, či jde o námitky nepřípustné. Nelze totiž přehlédnout, že usnesení napadené nyní kasační stížností je v této věci v pořadí již druhé; podle §104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. je přitom kasační stížnost nepřípustná proti rozhodnutí, *jímž soud rozhodl znovu poté, kdy jeho původní rozhodnutí bylo zrušeno Nejvyšším správním soudem; to neplatí, je-li jako důvod kasační stížnosti namítáno, že se soud neřídil závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu.* Tato restrikce se vztahuje i na jednotlivé kasační námitky a jejím smyslem je, aby Nejvyšší správní soud neposuzoval znovu otázky již jednou posuzované.

Přípustnými (tedy meritorně projednatelnými) námitkami jsou pouze ty, které směřují proti nerespektování závazného právního názoru vysloveného ve zrušovacím rozsudku, nebo ty, které mají původ výlučně v nově vydaném rozhodnutí. Stěžovatel tak přípustně namítá, že soud rozhodoval o jeho žádosti s použitím minulého času, namísto podkladů pro rozhodnutí posuzoval racionálnost jeho úkonů, či že nesprávně posuzoval procesní úkony účastníka a jeho situaci, když stěžovatelův procesní postup a množství jiných řízení nesprávně přisuzuje šikanóznímu uplatňování práva, namísto odrazu nevymahatelnosti a nefunkčnosti sytému soudnictví v České republice. Dále, že úvahy městského soudu ohledně účelovosti postupu stěžovatele ještě nedokládají, že žaloba je bezúspěšná - to jediné by odůvodňovalo nepřiznání osvobození od soudních poplatků. Připustit lze i námitku, dle které městský soud v rozporu se zákonem posuzoval postup stěžovatele, ačkoli jediným důvodem pro nepřiznání osvobození od soudních poplatků je míra úspěšnosti žaloby, nikoliv tvrzená šikanóznost či zneužití výkonu práva; procesního práva nelze zneužít a nelze podat svévolný či účelový hmotně právní návrh a vést *spor pro spor*. Dále lze posoudit tvrzení, že městský soud nevzal v potaz náklady materiálního i nemateriálního charakteru, které stěžovatel s vedením sporu má, a že ačkoli měl soud dospět k závěru, že stěžovatel napadá pouze odůvodnění rozhodnutí žalované, žalobu z tohoto důvodu přesto neodmítl. Přípustná je konečně i námitka, dle které městský soud stěžovatele nesprávně poučil o možnosti podat kasační stížnost; ta, podle jeho názoru, zde přípustná není.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti kasační stížnosti; ze soudního spisu totiž zjevně vyplývá absence dvou podmínek řízení. Především nebyl zaplacen soudní poplatek za kasační řízení [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“) a Položka 19 Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu jmenovaného zákona] a stěžovatel též není zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Z judikatury Nejvyššího správního soudu se však podává, že „*v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem.*“ (rozsudek ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 – 37).

Na okraj pak Nejvyšší správní soud uvádí, že stěžovatelův názor o nepřípustnosti kasační stížnosti proti usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků je nesprávný. Soud zde odkazuje na svou rozhodovací praxi (například rozsudek ze dne 12. 1. 2005, č. j. 7 As 40/2004 - 97), dle které rozhodnutí o nepřiznání osvobození od

soudních poplatků nelze podřadit pod rozhodnutí, jímž se pouze upravuje vedení řízení [§ 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s.], neboť tímto rozhodnutím se rozhoduje o podstatném procesním právu účastníka řízení.

Kasační stížnost je tudíž přípustná a Nejvyšší správní soud proto přezkoumal napadené usnesení v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

Kasační stížnost není důvodná.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v § 36 odst. 3 s. ř. s., v němž je, kromě jiného, uvedeno, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Jak vyplývá z tohoto ustanovení, účastník řízení může být osvobozen od soudních poplatků při splnění těchto předpokladů: 1. podání žádosti o osvobození od soudních poplatků; 2. podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný; 3. doložení nedostatku prostředků.

Protože je Nejvyššímu správnímu soudu z jeho činnosti známo, že o podobných návrzích stěžovatele bylo zdejším soudem rozhodováno již v desítkách případů, je třeba vycházet z konstantní judikatury (například rozsudek ze dne 26. 7. 2011, č. j. 2 As 78/2011 - 27), podle níž „*dochází-li ze strany účastníka řízení ke zneužívání institutu osvobození od soudních poplatků, není možné mu tuto výhodu přiznat (...) Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že každou žádost o osvobození od soudních poplatků je nutné s ohledem na okolnosti konkrétního případu pečlivě posoudit s tím, že rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků z důvodu zneužití tohoto dobrodiní ze strany účastníka řízení musí být řádně odůvodněno*.“ Je tedy zřejmé, že stěžovatel mýlí, tvrdí-li, že jediným kritériem pro (ne)přiznání osvobození je posouzení úspěšnosti žaloby. Mimo ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s., se dílčím způsobem aplikuje rovněž ustanovení § 138 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), za použití ustanovení § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Citované ustanovení o. s. ř. pamatuje rovněž na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, zaujal již názor i zdejší soud, a to v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, v němž uvedl: „*že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36*

odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu.“

V nyní posuzovaném případě je klíčovým posouzení, zda se městský soud řídil závazným právním názorem vysloveným v zrušovacím rozsudku zdejšího soudu ze dne 16. 7. 2012, č. j. 2 As 72/2012 – 14, tedy zde dostatečně odůvodnil a konkretizoval, v čem spatřuje zneužívání institutu osvobození od soudních poplatků stěžovatelem v této konkrétní věci. Nejvyšší správní soud má za to, že této své povinnosti městský soud dostál, neboť se odpovídajícím a korektním způsobem zabýval osobou stěžovatele a jeho procesním počínáním v předmětném řízení i v dalších řízeních vedených před tímto soudem. Městský soud pak správně posuzoval, zda došlo ke zneužití práva v tomto konkrétním případě. Vedle počtu vedených sporů, což by samo o sobě ještě nemohlo svědčit o samoúčelnosti stěžovatelových podání, městský soud poukázal na průběh tohoto sporu, který se podobá obdobným sporům vedeným stěžovatelem proti rozhodnutím žalované o určení advokáta stěžovateli v různých právních věcech s tím, že stěžovatel v rámci prostředků procesní obrany zdůrazňuje jakékoli formální nepřesnosti v postupu žalované, lpí na formálním procesu jejich odstraňování, přičemž jeho snahou již není vyřešení samotného sporu, nýbrž neustálé zpochybňování jednotlivých úkonů žalované i soudu; tento postup přitom stěžovatel uplatňoval i v nyní řešené věci. Městský soud přiléhavě konstatoval, že původní smysl vedení pře ustupuje do pozadí a motivací pro další proces je evidentně tento proces samotný.

Nejvyšší správní soud ostatně ani nemohl přehlédnout, že v dané věci stěžovatel žalobou brojí proti dvěma rozhodnutím České advokátní komory, kterými mu byl určen advokát k poskytnutí právní služby. Námitky, které stěžovatel proti těmto rozhodnutím uplatňuje, opět vyjadřují pouze jeho nelibost vůči správnímu orgánu či soudu a nesvědčí o jejich skutečných pochybeních, nýbrž pouze zdůrazňují domnělé formální nepřesnosti (citování zákonných ustanovení, použití minulého času). Je tak patrné, že úmyslem stěžovatele je pouze vedení sporu, jenž by mu poskytl možnost polemizovat s názory žalované a kritizovat její postup, nikoliv snaha dospět k finálnímu řešení pře. Podobného rázu jsou i jiné spory stěžovatele, projednávané zdejším soudem i soudy krajskými. Tyto spory přitom nejsou takového charakteru, aby měly vztah k podstatným okolnostem stěžovatelovy životní sféry. Netýkají se, a to ani nepřímo, stěžovatelova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Jde naopak o spory vyvolané stěžovatelovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Ty má stěžovatel plné právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Není však důvod, aby náklady na vedení takových sporů, které je zásadně povinen hradit každý žalobce, za stěžovatele pravidelně nesl stát formou osvobozování od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž

zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publikovaný pod č. 2601/2012 Sb. NSS). Takovou povahu však předmětná právní věc nemá.

Lze tak učinit závěr, že doplněním odůvodnění rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků městský soud vyhověl závaznému právnímu názoru vyslovenému zdejším soudem v předchozím zrušovacím rozsudku, přičemž respektoval též ustálenou judikaturu, založenou na premise, že ve výjimečných případech lze odůvodnit neosvobození od soudního poplatku zneužitím tohoto institutu, a to za podmínky, že toto odůvodnění bude dostatečně konkrétní, přesvědčivé a bude reflektovat konkrétní okolnosti každé věci.

Pokud stěžovatel dále tvrdí, že žalobou napadal pouze odůvodnění rozhodnutí žalované, a proto měla by být žaloba odmítnuta, nelze s ním souhlasit. Jak totiž vyplývá z žaloby doručené městskému soudu dne 14. 11. 2011, stěžovatel napadá obě rozhodnutí žalované o určení advokáta (výrok) a dovozuje jejich nezákonnost. Žaloby podávané stěžovatelem, byť často poněkud hůře uchopitelné, hodnotí Nejvyšší správní soud přesto jako přípustné.

Tvrdí-li konečně stěžovatel, že městský soud nepřihlédl k tomu, že mezi jeho náklady patří i prostředky vynaložené na samotnou komunikaci se soudem (které jsou pro osobu v hmotné nouzi značné), musí zdejší soud opětovně poukázat na to, že Městský soud v Praze nepřiznal osvobození od soudních poplatků nikoliv s odůvodněním, že by stěžovatel nedoložil svou nemajetnost, ale pro jeho svévolné uplatňování práv. Je pravda, že komunikace se soudem může pro stěžovatele představovat značnou finanční zátěž, Nejvyššímu správnímu soudu je nicméně z jeho činnosti známo, že si stěžovatel komunikaci se správními soudy usnadňuje zasíláním souborných podání, kdy do jedné obálky vloží desítky různých listin, vztahujících se k různým řízením, často navíc fakticky adresovaným i jiným soudům. Při rozhodování o přiznání či nepřiznání osvobození od soudních poplatků však městský soud přihlížel i k dalším okolnostem případu, nejen tedy k majetkové situaci stěžovatele, jak je zdůvodněno shora.

K ostatním námitkám stěžovatele lze souhrnně konstatovat, že většina z nich není z povahy věci vůbec způsobilá zpochybnit věcnou správnost a zákonnost napadeného usnesení (například vytýkané používání minulého času v odůvodnění, polemika s jinými rozhodnutími stejného soudu, či vady doručování, ke kterým v této věci dle spisového materiálu vůbec nedošlo, atp.). Nejvyšší správní soud se jimi proto věcně nezabýval.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost nedůvodnou, nezbylo mu, než ji za podmínek vyplývajících z § 110 odst. 1, *in fine* s. ř. s. rozsudkem zamítnout.

O náhradě nákladů tohoto řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 odst. 1, věty první s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel byl

pokračování
v řízení o kasační stížnosti neúspěšný; nadto nelze z povahy věci o míře procesní úspěšnosti mezi účastníky ani uvažovat, neboť napadené usnesení se týkalo pouze otázky (ne)osvobození žalobce od soudních poplatků.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. února 2013

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu